

N:o 12.

Af herr **Ljungberg**, *angående tillägg till gällande lag beträffande testamenten.*

När en person dör, inträda hans efter lagen bestämda arfvingar i eganderätten till hans qvarlåtenskap, så framt icke inskränkningar i denna deras rätt skett genom förordnanden i något testamente.

Men det undantag från arfsrätten, som sålunda är af lagen medgifvet, måste naturligtvis, för att vara giltigt, vara till formen *lagligt* och till innehållet *förnuftsensligt* och *verkställbart*.

Rörande ett testamentes *form* finnas i vår lag i 16 kap. ärfdebalken föreskrifter lemnade angående *bevitnandet*, och i 17 kap. af samma balk bestämmes, *hvad* och *huru mycket*, man må i testamente gifva; men icke ett ord finnes, utvisande, huru förfaras skall, om testamentet ej *kan* tillämpas, vare sig det är förnuftsvidrigt i sak eller saknar nödiga bestämmelser för dess tillämpning, så att man t. ex. icke i testamentet får veta, *hvarest* och *af hvem*, den borttestamenterade fonden eller egendomen skall förvaras eller förvaltas, eller af hvilken och till hvad *be-
lopp*, *kostnaderna* för besörjandet af testators syften skola utgöras.

Dessa brister hafva åtminstone delvis varit insedda och uppmärksammade af våra lagkomitéer och lagberedningar. Uti det år 1818 af trycket utgifna, af en komité utarbetade förslag till ny ärfda- och jordabalk heter det i kap. 11 § 7: »Gör någon testamente till fromma stiftelser eller andra allmänna eller enskilda inrättningar eller förordnar gifvaren sjelf någon sådan ny stiftelse eller inrättning, *pröfve Konungen*, *om det testamente antagas må*, ändå att det eljest ständande varden».

Enahanda stadgande återfinnes i lagberedningens år 1847 af trycket utgifna förslag till giftermåls-, ärfda-, jorda- och byggningsbalkarne, blott med den skilnad, att i sistnämnda förslags 9 kap. 28 § af ärfda-

balken tilläggas: att, endast om lös egendom af 300 riksdalers värde eller deröfver (för anförda ändamål) gifves, *Konungen skall pröfva*, om testamentet *må antagas*.

I båda de förenämnda lagkomiténs och lagberedningens förslag äro sådana i ett testamente intagna vilkor, som strida mot lag och goda seder eller eljest otjenliga pröfvas, förklarade »utan verkan»; och i beredningens förslag (10 kap. 13 § ärfdabalken) är dessutom stadgadt: »Har man i testamente satt annat vilkor, som finnes otjenligt eller *ej uppfyllas kan*, pröfve rätten, efter omständigheterna, om testamentet eller vilkoret må vara *utan verkan*.»

Orsaken, att, trots dessa erinringar och förslag, här ofvan af mig påpekade brister i denna gren af lagstiftningen ej blifvit afhjelpa, torde väl i hufvudsaklig mån böra tillskrifvas den omständighet, att sådana fall af betydenhet icke inträffat, som med nödvändighet påkallat mera fullständiga lagstadganden på detta område. Men då nu lös och fast egendom af ett för våra förhållanden oerhördt stort värdebelopp blifvit af svensk man, ingenjör Alfr. Nobel, efterlemnad nära nog såsom en res nullius, med föreskrifter endast rörande *dispositionen*, och äfven dessa af den beskaffenhet, att de omöjligen utan att man delvis bryter emot eller kringgår samma föreskrifter *kunna verkställas*, då lär icke kunna förnekas, att saknad af tydlig lag för en mängd på detta område förekommande fall är känbar och bör häfvas.

För att bevisa, hvad här blifvit sagdt, må i korthet nämnas, att då bemålde testator under den 27 november 1895 förordnat, att, efter det att dispositioner till åtskilliga enskilda personer afgått, hans återstående förmögenhet skulle utgöra en fond, hvars ränta årligen skulle delas i fem delar och tillfalla dem, som under det förlupna året gjort menskligheten den största nytta på fysikens, kemiens, fysiologiens eller medicinens, litteraturens och fredskärlekens område; så har dervid visserligen blifvit förordnad, att vissa akademier i Stockholm skulle *utdela* prisen för de vetenskapliga och litterära arbetena samt norska Stortinget, genom ett utskott, utdela priset för den, som »verkat mest och bäst för folkens förbrödande»; men gifvaren hade förgätit att omtala

dels hvem som skall *emottaga* och *förvalta* den kolossala fonden,
dels *huru* och *af hvem* de 3:ne institutioner i Stockholm, som skola hafva det oerhörda besväret och ansvaret att pröfva alla till täflan från hela världen och på alla möjliga språk inkommande skrifter, skola *godtyöras* för sin möda,

dels ock *huru* förfaras skall, om *intet* till belöning värdigt och under »det förlupna året» åstadkommet arbete inkommit; och fråga har

äfvén uppstått huruvida icke grannlagenheten kunde, hvad beträffar fredslegatet, förbjuda fullgörandet af en föreskrift, som med hänseende till dem, som skola utdela priset, måste betraktas antingen såsom en *ironi* eller såsom en visserligen behöflig, men mindre artig admonition. En femtedel af räntan skulle nemligen, såsom nämnt är, tillfalla »den, som verkat mest eller bäst för folkens förbrödrande» samt utdelas genom ett utskott, valdt af norska Stortinget, en församling, som minst af allt gjordt sig känd för fredskärlek och broderssinne, åtminstone mot sin förbundsbroder eller det land, från hvilket gifvan skulle utgå.

Att dessa luckor och bristfälligheter i förenämnda testamente föranledt så många tvifvelsmål och betänkligheter, har visserligen till någon del sin grund i samma testamentes storslagna beskaffenhet och de kolossala summor, som ingå deruti; men likartade svårigheter vid tillämpningen af gifna testamentariska förordnanden kunna äfvén vid andra tillfällen uppstå, och jag skulle därför velat hemställa, att sådana tillägg i lagens stadganden angående testamente måtte göras, att för giltigheten af ett förordnande af detta slag fordras icke blott dess formella behörighet, efter nu gällande lag, utan äfvén ett så beskaffadt innehåll, att testamentet är verkställbart och icke saknar bestämmelser af vigt för dess tillämpning. I öfverensstämmelse härmed får jag vördsamt hemställa,

att uti en särskild §, i 17 kap. ärfda-balken må stadgas:

Har någon i testamente vid rättigheten att tillträda hvad dervid gifvet är fäst at vilkor, som strider mot lag och goda seder, vare det testamente utan verkan i hvad det på sådant vilkor beror. Har man i testamente satt annat vilkor, som finnes otjenligt eller vare sig i saknad af nödiga bestämmelser för dess utförande eller annorledes ej uppfyllas kan, pröfve rätten, efter omständigheterna, om testamentet eller vilkoret må vara utan verkan.

Någon serskild och omständligare behandling af detta förslag, som i hufvudsak öfverensstämmet med hvad den lagkomité och lagberedning, som behandlat ärfda-balken, föreslagit, torde icke erfordras; men om detsamma, formuleradt på sätt här ofvan blifvit hemstaldt eller såsom lagutskottet må finna lämpligt, icke kan vinna Riksdagens bifall, får jag alternativt hemställa,

att Riksdagen måtte till Kongl Maj:t afåta en skrivelse med anhållan, att ny testamentslag eller förslag till i angifvet syfte erforderligt tillägg till 17 kap. ärfda-balken måtte utarbetas och för nästinstundande Riksdag framläggas.

Om remiss till lagutskottet anhålles.

Stockholm den 15 januari 1898.

C. E. Ljungberg.

N:o 13.

Af herr **Söderberg**, om stämpelfrihet för bevis af veterinär.

Då bevis, som utfärdas af veterinär, torde böra i likhet med hvad som är stadgadt i fråga om bevis af läkare, meddelas utan stämpelavgift, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen vill besluta, att bevis af veterinär skall vara fritt från stämpel.

Stockholm i januari 1898.

P. M. Söderberg.